

REFERENCES

1. Gavrilova, N. (2005). History of foreign music. XX century. M.: Music [in Russian].
2. Kireev, D. (2011). The spiritual and ideological function of the recitative in the Russian opera of the second half of the XIX century: diss... kand. Arts.: specials: 17.00.02 / Nizhny Novgorod [in Russian].
3. Martynov, I. (1965). History of foreign music first half of the twentieth century. Essays. M. P. 283–286 [in Russian].
4. Schneerson, G. (1977). Portraits of American composers. M.: Music. S. 151–162 [in Russian].
5. Zhi, Yin. (2015). The opera recitative as a musical-language phenomenon in the context of the historical tradition of European opera: Candidate's thesis.: 17.00.03 / Odessa [in Russian].
6. Harrison, J. (1958). Samuel Barber Discusses «Vanessa» // New York Herald Tribune, 12 January. P. 6 [in English].
7. Heyman, Barbara B. (1992). Samuel Barber: the composer and his music. N. Y.: Oxford University Press [in English].

Стаття надійшла до редакції 21.06.2017

УДК 378.016:78-051:37.015.31 DOI: 10.31723/2524-0447-2017-25-373-380

Чжан Сянюн

*<https://orcid.org/0000-0001-6229-8082>
аспірант кафедри образотворчого мистецтва,
теорії, історії музики та художньої культури,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
akosorich@gmail.com*

ПОНЯТТЯ ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ПІАНІСТІВ У МИСТЕЦЬКОМУ ДИСКУРСІ

Мета дослідження** — проаналізувати зміст поняття виконавська майстерність піаністів, визначити його компонентну структуру. **Методологія дослідження** — для реалізації мети в роботі використано комплекс взаємопов'язаних методів: аналітичний — для обробки й аналізу наукової літератури за темою дослідження вітчизняних і зарубіжних авторів з філософії, культурології, мистецтвознавства, які висвітлюють теорії та концепції виконавської майстерності піаністів; узагальнення — для визначення поняттєвого апарату статті, окреслення його концептуальних положень та результатів; системно-структурний — для розроблення структурних компонентів досліджуваного явища. **Наукова

новизна — полягає у системному дослідженні виконавської майстерності піаністів, а саме: виявлено стан розробленості проблеми виконавської майстерності піаністів; розроблено структуру цього явища у єдності особистісно-мотиваційного, компетентісного, рефлексивного компонентів. **Висновки.** На основі аналітичного методу розкрито впливові наукові підходи (мистецтвознавчий, культурологічний, педагогічний), на базі яких узагальнено зміст ключових понять статті, а саме: майстерність» та «виконавська майстерність». З метою збагачення наукової мистецтвознавчої бази запропоновано власне тлумачення цього поняття та розроблено компонентну структуру.

Ключові слова: сутність, структура, виконавська майстерність, піаніст, компоненти.

Zhang Xiangyong. postgraduate student of the Department of Fine Arts, Theory, History of Music and Art Culture of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

The concept of performing arts pianists in artistic discourse

The purpose of the research is to analyze the content of the notion of performing pianist's skills, to determine its component structure. **The methodology of the research** — for the purpose of realization of the goal in the work used a set of mutually agreed methods: analytical — for the study and analysis of scientific sources of domestic and foreign researchers on philosophy, theory of culture, psychology and art studies, which cover the theory and concepts of performance pianists; generalization — to determine the scientific apparatus of the study, the formulation of its conceptual provisions and conclusions; system-structural — for revealing the structure of the performance of pianists. **Scientific novelty** — is a systematic study of the performance of pianists, namely: the state of development of the problem of performing pianist skills is revealed; the structure of this phenomenon has been developed in the unity of personality-motivational, competence, reflexive components. **Conclusions** On the basis of the analytical method, influential scientific approaches (art studies, culturological, pedagogical) are revealed, on the basis of which the content of the concepts of «skills» is «performing skill». In order to disseminate theoretical and methodological basis, the actual interpretation of this concept is proposed and a component structure is developed.

Keywords: essence, structure, performing skill, pianist, components.

Чжан Сяньон, аспирант кафедры изобразительного искусства, теории, истории музыки и художественной культуры Сумского государственного педагогического университета имени А. С. Макаренко

Понятие исполнительское мастерство пианистов в художественном дискурсе

Цель исследования — проанализировать содержание понятия исполнительское мастерство пианистов, определить его компонентную

структуру. **Методологія дослідження** — для реалізації цілі в роботі використано комплекс взаємогласованих методів: аналітичеський — для вивчення і аналізу наукових джерел вітчизняних і зарубіжних дослідників по філософії, теорії культури, психології і мистецтвознавству, освітніх теорій і концепцій в області виконавського мистецтва піаністів; обобщення — для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень і висновків; системно-структурний — для визначення структури виконавського мистецтва піаністів. **Наукова новизна** — заключається в системному дослідженні виконавського мистецтва піаністів, а саме: виявлено стан розробленості проблеми виконавського мистецтва піаністів; розроблено структуру цього явища в єдності особистісно-мотиваційного, компетентнісного, рефлексивного компонентів. **Висновки.** На основі аналітичеського методу відкриті наукові підходи (мистецтвознавчеський, культурологічеський, педагогічеський), на базі яких обобщено зміст понять «мистецтво» «виконавське мистецтво». З метою розширення теоретико-методологічеської бази запропоновано власне трактування цього поняття і розроблено компонентну структуру.

Ключові слова: сутність, структура, виконавське мистецтво, піаніст, компоненти.

Актуальність дослідження. Фортепіанна освіта має цікаві спеціалізовані форми, відмінні від інших інструментальних шкіл, саме тому для більшості викладачів-піаністів, які здійснюють підготовку студентів за цим профілем, головним завданням стає формування виконавської майстерності, а саме її забезпечення комплексним технологічно-виконавським ресурсом з метою наступного впровадження набутих знань у виконавстві. До головних завдань статті ми віднесли систематизацію основних понять, а саме визначення поняттєвого апарату роботи. Відомі дослідники у галузі музичної теорії і практики (Н. Гуральник, Г. Падалка, О. Хижна, О. Щолокова та ін.) звертають увагу на введення в наукову роботу важливої методологічної умови — узагальнення та визначення термінів, які складають основу поняттєвого апарату дослідження з метою їх переосмислення та уточнення, що зумовлено кількістю дефініцій та інтерпретацій їх змісту.

Теоретичні аспекти виконавської майстерності піаністів розглянуто в роботах українських науковців: питання фахової педагогіки щодо розвитку виконавської майстерності піаністів в системі музичної освіти (Е. Абдуллін, І. Довжинець, О. Лобова, Г. Падалка, О. Росовський, В. Шульгіна та ін.); методичні практики підготовки піа-

ністів описано в роботах О. Антонець, С. Зуєва, Р. Сулім, Ю. Юцевич та ін.

Аналіз наукового доробку, в якому розглянуто актуальні проблеми підготовки піаністів, дає можливість дійти висновку про те, що ґрунтовної праці у галузі музикознавства, у якій здійснено системний аналіз досліджуваного явища, немає.

Мета статті — проаналізувати зміст поняття виконавська майстерність піаністів, визначити його компонентну структуру.

Виклад основного матеріалу. До основних термінів статті ми віднесли «майстерність», «виконавська майстерність», з метою з'ясування змісту цих термінів ми звернулись до аналізу освітньої документації. Теоретичний аналіз цієї групи джерел дає підстави констатувати відсутність визначення цих понять у змісті мистецької документації, що детермінувало подальший пошук інформації у працях сучасних науковців.

В. Білоус поняття «майстерність» розглянула шляхом узагальнення сутності його етимологічної складової «майстер». Посилаючись на роботу А. Івченко, В. Білоус узагальнює, що майстер — це «фахівець з якого-небудь ремесла... той, хто досяг високої майстерності, досконалості у своїй роботі, творчості» [2]. Впроваджуючи контекст цього терміна у виконавську галузь поняття «майстер» В. Білоус визначає так: «це музикант, який досконало знає свою справу — досконало володіє теорією і практикою гри на інструменті» [2]. Отже сутність терміна «майстерність» автор визначає як характерність особистості, яка сформована в процесі її досвіду як вищий рівень опанованих професійних вмінь за фахом на базі творчих навичок [2].

Н. Кузьміна майстерність інтерпретує так: це озброєння фаховими знаннями, прийомами та засобами, що уможливорює фахівцю якісно оцінювати професійну ситуацію (об'єкт та умови праці), ставити завдання та творчо їх вирішувати відповідно до цілей та мети [3].

Н. Барсукова термін «майстерність» визначає як «досконалість», «довершеність», «зрілість», «вправність», вищий рівень формування фахових знань, здобутих на основі творчості в умовах системної роботи особистості [1].

Отже шляхом систематизації наукових концептуальних положень дослідників щодо визначення поняття «майстерність» його зміст ми інтерпретуємо так: *це міра готовності індивіда до здійснення певної галузі діяльності шляхом застосування у цей процес низки знань та прийомів у фахову роботу.*

Враховуючи узагальнюючий зміст запропонованих та проаналізованих дефініцій поняття «майстерність», ми звернулись до вивчення лише тих робіт науковців, які торкались проблем виконавської практики фахівців музичної справи з метою співставлення їхніх уявлень.

В. Білоус пропонує визначати зміст терміна «виконавська майстерність» так: це характерність індивіда, яка здобута в процесі фахового зростання та виконавської практики, що розкривається та стає показником рівня якості знань, умінь та творчості [2]. Ми поділяємо позицію дослідниці, яка зауважує, що рівень оволодіння означеним феноменом потребує не тільки наполегливості від особистості, але й високого рівня викладання фаху у виші. Проте освітній заклад незважаючи на освітньо-кваліфікаційний рівень має надати високу якість освітніх послуг майбутньому виконавцю.

З позиції Н. Барсукової, яка запроваджує системний підхід до вивчення поняття, «виконавська майстерність» — це відносно цілісне самостійне явище, що складається з таких компонентів: регулятивної та комунікативної (спілкування зі слухачем), що актуалізують різні форми діалогу виконавця у фаховій галузі; пізнавального (опанування знаннями та прийомами) [1]. Ми поділяємо думку дослідниці, проте вважаємо, що в означеній системі поняття не буде зайвим педагогічний компонент формування досліджуваного явища, а творча складова цього процесу потребує більш детального розгляду як елемента комунікативної сфери.

Аналіз спеціальних джерел дає можливість дійти висновку про те, що науковці звертають увагу на окремі компоненти виконавської майстерності піаністів, що заважає побудувати цілісне уявлення про його сутність та структурні компоненти як системи, що формується під час професійного зростання. Задля виявлення художньої складової досліджуваного феномена ми звернулись до аналізу змісту поняття «художність».

За І. Хатенцевою «художність» — це естетичний рівень якості музичних творів, ступінь їх привабливості [5, 16]. Художність цих зразків мистецтва відбивається шляхом синтезу пізнавального та творчого видів діяльності. Саме тому під час формування досліджуваного феномена важливою метою стає розвиток образного уявлення музиканта, його спроможність оперувати образами музичних творів, що виконуються, надавати їм певну оцінку. Авторка у процесі аналізу зауважує систематичний розвиток художнього мислення виконавців:

«від простих до складних, від фрагментальних до масштабних, від одиничних до інтегрованих образних змістів» [5].

Отже на основі узагальнення наукових підходів пропонуємо виконавську майстерність інтерпретувати так: *це вища якість оперування системою теоретичних, виконавських, художньо-інтерпретаційних вмінь і навичок виконавців, які спрямовані на реалізацію художнього задуму музики, що набуваються у процесі фахової підготовки та адаптуються у творчо-виконавській діяльності. Виконавська майстерність є показником фахової довершеності музиканта.*

На підставі узагальнення та систематизації наукових підходів до структури виконавської майстерності піаністів пропонуємо до основних компонентів віднести: *особистісно-мотиваційний; компетентісний; рефлексивний.*

Віднесення *особистісно-мотиваційного компонента* до першорядних структурних елементів системи формування виконавської майстерності піаністів зумовлено тим, що мотивація фахової діяльності музикантів є складним явищем, як містить систему стимулів: мета та її реалізація, завдання та їх вирішення, особистісні та соціальні уподобання, бажання, які визначають вектор дій, спрямованих на здобуття позитивного результату та реалізацію мотиваційного особистого проекту під час навчання.

Зрозуміло, що якість розвитку мотиваційної сфери під час фахової підготовки піаністів залежить від викладача. На думку О. Ростовського, не варто навчати музичному мистецтву взагалі, слід передбачати кінцевий результат, ідеальний прототип, на який має рівнятися особистість: якщо принципи і методи навчання не передбачають наступний розвиток особистості, не наповнені якісним розумінням фахового спрямування, то методика підготовки музикантів є малоефективною.

Компетентісний компонент розкриває систему прийомів і навичок студентів в різних галузях музичної діяльності та спрямований на його засвоєння, що є необхідною умовою у процесі становлення піаніста у якості артиста та викладача. Цей компонент передує опануванню комплексу знань з теорії і практики музикознавства, необхідних піаністу для ефективного вирішення завдань, що виникають під час фахового навчання, адекватній оцінці особистісного виконавського досвіду. Цей компонент передбачає розвиток культури виконавця як носія національних та світових надбань, педагогічної школи піаністів, засад музично-естетичного виховання, спрямованої на залучення молоді до інструментальної практики. У процесі визначення

компетентісного компонента ми спирались на те, що він заснований на попередньому та загальному естетичному та музичному досвіді особистості, художньому мисленні, її здатності впроваджувати набуті вміння в практику.

Рефлексивний компонент у контексті формування виконавської майстерності піаністів визначаємо як рівень якості їх фахової готовності. У широкому контексті рефлексія є фактором фахового становлення й удосконалення, професійною якістю індивіда та мислення. Сутність поняття інтерпретуємо як психічний процес, який відбувається під контролем та за участю особистості піаніста під час інтелектуальної, практичної, пізнавальної роботи; предмет аналізу та вивчення виконавської практики; інтегровану психологічну якість людини, що стимулюється емоційним піднесенням до виконавських дій та пізнання музичного мистецтва.

Висновки. Аналіз філософських, педагогічних та мистецтвознавчих наукових праць дав можливість визначити та охарактеризувати сутність та структурні компоненти феномена «виконавська майстерність». На основі узагальнення та систематизації наукових положень дослідників було створено підґрунтя для визначення поняттєвого апарату дослідження, запропоновано власну інтерпретацію ключових понять дослідження. Доведено, що структуру виконавської майстерності піаністів складають такі компоненти: особистісно-мотиваційний, компетентісний, рефлексивний, які забезпечують якісну фахову підготовку майбутніх піаністів під час навчання.

Проведений аналіз не вичерпує всіх проблем формування означеного явища, проте надає можливість окреслити перспективи для поглибленого вивчення виконавських технологій, організації та змісту навчання майбутніх піаністів з метою підвищення якості їх фахової підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барсукова Н. С. Формирование исполнительского мастерства будущего учителя музыкального искусства. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журн. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 2. С. 275–282.
2. Білоус В. П. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 — музичне мистецтво. К., 2005. 20 с.
3. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования: учеб. пособие. Л.: Изд-во ЛГУ, 1980. 170 с.

4. Ростовський О. Я. Розвиток шкільної музичної освіти в Україні (XX — початок XXI ст.). *Мистецька освіта в Україні: теорія і практика* / О. П. Рудницька та ін. ; заг. ред. О. В. Михайличенко ; ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. С. 209–238.

5. Хатенцева И. А. Формирование художественно-образного мышления как основа интерпретации музыкального произведения у студентов в классе фортепиано : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. М., 2009. 186 с.

REFERENCES

1. Barsukova, N. S. (2015). Formyrovanye yspolnytel'skoho maysterstva budu-shcheho uchytelya muzikal'noho yskusstva [Formation of the performing skills of the future teacher of music art]. In *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyini tekhnolohiyi : nauk. zhurn* [Teaching science: theory, history, innovative technology: science. Zh.] , 2, 275–282. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Russian].

2. Bilous, V. P. (2005). Psykholohichni aspekty formuvannya vykonavs'koyi khudozhn'oyi maysternosti [Psychological aspects of performing art skills] (Dissertation Abstract, Odessa) [in Ukrainian].

3. Kuz'myna, N. V. (1980). Metodi systemnoho pedahohycheskoho yssledovanyya: ucheb. Posobyе [Methods of pedagogical system Research: Proc. benefit]. Leningrad: Yzd-vo LHU [in Russian].

4. Rostovs'ky, O. Ya. (2010). Rozvytok shkil'noyi muzychnoyi osvity v Ukrayini (XX — pochatok XXI st.) [The development of school music education in Ukraine (XX — beginning of XXI century)]. In A. P. Rudnytska. A. V. Mihaylichenko, G. Y. Nicolai. (Eds.). *Mystets'ka osvita v Ukraini: teoriya i praktyka* (pp. 209–238). Sumy: Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].

5. Khatentseva, Y. A. (2009). Formyrovanye khudozhestvenno-obraznoho mishlenyya kak osnova ynterpretatsyy muzikal'noho proyzedenyya u studentov v klasse fortepyano [Formation of artistic and creative thinking as the basis of the interpretation of a piece of music students in the class of piano]. (Doctoral dissertation, Moscow) [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 21.06.2017